

ПАНЬКІВ Наталія

кандидат біологічних наук, доцент кафедри туризму, Інституту сталого розвитку імені В'ячеслава Чорновола
Національний університет «Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-9057-9612>

pankiv.natalia@gmail.com

ПАЗДЕРСЬКА Лідія

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ ТО «ВІДВІДАЙ»

Стаття присвячена дослідженню тенденцій розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни на прикладі ТО «Відвідай». Проаналізовано сучасний стан культурно-пізнавального туризму в Західній Україні, зокрема вплив війни на туристичну галузь регіону. Досліджено напрямки діяльності, фінансово-економічні показники та наявні пропозиції туристичної організації «Відвідай». В процесі дослідження встановлено основні тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму, здійснено SWOT-аналіз та PEST-аналіз культурно-пізнавального туризму в Західній Україні та виявлено сильні та слабкі сторони, а також потенційні загрози і можливості, що впливають на його розвиток. Визначено основні проблеми, шляхи їх вирішення та перспективи розвитку цього виду туризму в регіоні. Розроблено стратегію розвитку культурно-пізнавального туризму в Західній Україні з урахуванням факторів сталого розвитку та адаптації до умов війни та подано рекомендації щодо покращення використання культурно-освітніх ресурсів регіону з метою збереження культурної спадщини та підвищення туристичної привабливості регіону. Таким чином, культурно-пізнавальний туризм сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини країни, а нові туристичні маршрути орієнтовані на маловідомі, але важливі культурні об'єкти, національну ідентичність та єдність у складний для країни період.

Ключові слова: тенденції розвитку, культурно-пізнавальний туризм, збереження культурної спадщини, сталий розвиток, Україна, ТО «Відвідай».

PANKIV Nataliya, PAZDERSKA Lidiya

Lviv Polytechnic National University

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF CULTURAL AND EDUCATIONAL TOURISM IN WESTERN UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR ON THE EXAMPLE OF TO «VIDVIDAI»

The article is dedicated to studying the development trends of cultural and educational tourism in Western Ukraine under the conditions of the Russo-Ukrainian war, using the example of the tourism organization «Vidviday». The current state of cultural and educational tourism in Western Ukraine is analyzed, with particular attention to the impact of the war on the region's tourism industry. The activities, financial and economic indicators, and existing offerings of «Vidviday» are examined. The research identifies key development trends in cultural and educational tourism, conducts a SWOT analysis and PEST- analysis of this sector in Western Ukraine, and highlights its strengths and weaknesses, as well as potential threats and opportunities affecting its development. The main challenges, solutions, and development prospects for this type of tourism in the region are outlined. A development strategy for cultural and educational tourism in Western Ukraine has been formulated, taking into account sustainable development factors and adaptation to wartime conditions. Recommendations are provided for improving the use of cultural and educational resources in the region to preserve cultural heritage and enhance the region's tourism appeal. Thus, cultural and educational tourism contributes to the preservation and promotion of the country's cultural heritage. New tourist routes focus on lesser-known but significant cultural sites, national identity, and unity during a challenging period for the country.

Keywords: development trends, cultural and educational tourism, cultural heritage preservation, sustainable development, Ukraine, «Vidviday».

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна туристична індустрія є однією з найбільш прибуткових і перспективних галузей світової економіки з точки зору темпів зростання. Туристична індустрія не тільки впливає на економічний розвиток на національному рівні, а й трансформує розвиток окремих регіонів (областей) країни, змінює інфраструктуру, споживчі ринки та інші сектори бізнесу. Війна впливає на економіку, культуру та національну ідентичність країни, підвищує інтерес до вітчизняних культурних ресурсів та сприяє розвитку патріотизму. Західна Україна має великий потенціал для культурного та пізнавального туризму завдяки своїй багатій історичній спадщині, яка може представляти інтерес як для місцевих, так і для іноземних туристів. У цій ситуації вивчення розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні та адаптація туристичних послуг до нових реалій набуває особливого значення.

У контексті російсько-української війни культурно-пізнавальний туризм у Західній Україні стикається з новими викликами та можливостями, потребує нової стратегії, щоб залишатися конкурентоспроможним у важкі воєнні часи, надавати туристам безпечний доступ до культурної спадщини, адаптувати послуги, створювати нові патріотичні та екологічні маршрути, розвивати інфраструктуру та підтримувати місцеві спільноти. *Об'єкт дослідження* – культурно-пізнавальний туризм на заході України в умовах російсько-української війни. *Предмет дослідження* – тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України на прикладі ТО «Відвідай».

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження: дослідити тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни на прикладі ТОВ «Відвідай».

Виходячи з мети, було визначено наступні завдання:

- 1) Проаналізувати теоретичні аспекти культурно-пізнавального туризму, зокрема його сутність, значення та особливості в умовах російсько-української війни.
- 2) Проаналізувати сучасний стан культурно-пізнавального туризму в Західній Україні, зокрема вплив війни на туристичну галузь регіону.
- 3) Вивчити організацію туристичної організації «Відвідай», напрямки її діяльності, фінансово-економічні показники та інші деталі її діяльності.
- 4) Провести SWOT-аналіз культурно-пізнавального туризму в Західній Україні для виявлення сильних і слабких сторін, а також потенційних загроз і можливостей, що впливають на розвиток.
- 5) Розробити стратегію розвитку культурно-пізнавального туризму в Західній Україні з урахуванням факторів сталого розвитку та адаптації до умов війни.
- 6) Розробити рекомендації щодо покращення використання культурно-освітніх ресурсів регіону з метою збереження культурної спадщини та підвищення туристичної привабливості регіону.

Все це, при відповідному розвитку культурно-пізнавального туризму, може стати основою для формування конкурентоспроможного туристичного ринку в контексті внутрішнього міжнародного туризму [6]. Культурно-пізнавальний туризм розширює можливості для бізнесу та працевлаштування, використовуючи культурні ресурси як конкурентну перевагу на туристичному ринку. Цей туризм, все частіше використовується в країнах і регіонах в якості стратегії збереження традиційної культури, залучення талантів, розробки нових культурних ресурсів і продуктів, створення креативних кластерів і розвитку культурних і креативних індустрій.

Методи дослідження: методологічною основою роботи є використання загально-наукових та спеціальних методів для ґрунтування: теоретичного аналізу інформаційних джерел та проблематики дослідження; аналіз статичних даних; емпірично-теоретичний метод моделювання; SWOT-аналіз та PEST-аналіз; метод порівняльного аналізу; описовий метод.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. ОСНОВОВОПОЛОЖНІ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1.1. Культурно-пізнавальний туризм: основні теоретичні засади

Культурно-пізнавальний туризм - це вид туризму, основною метою якого є відпочинок і який характеризується збагаченням подорожі переважно за рахунок екскурсійних програм. Під культурно-освітнім туризмом розуміється подорож людей власною країною або за кордоном з метою ознайомлення з історією, культурою, місцевими традиціями, звичаями та стилем життя [6]. Термін *культурний туризм* було вперше використано на міжнародному рівні в матеріалах Усесвітньої конференції з культурної політики у 1982 р. [18].

Вагомий внесок у розвиток концепції культурно-освітнього туризму зробили дослідження професора М. Драгичевича-Шешича, який він запропонував класифікувати так: - Історичні екскурсії, в тому числі історичні екскурсії, екскурсії-реконструкції історичних подій, релігійні екскурсії та дослідження конкретних історичних періодів; - Географічні подорожі – комплексна професійна подорож; - Художні подорожі - подорож з метою вивчення певного мистецького напрямку; - Екологічний туризм. Як бачимо, в основу своєї класифікації М. Драгичевич-Шешич поклав цілі поїздки. Однак, на думку автора, такий розділ неповною мірою відображає особливості розвитку культурного та освітнього туризму на сучасному етапі. Крім того, згідно з цією класифікацією, одна й та сама поїздка може підпадати під кілька категорій одночасно, що ускладнює розмежування при використанні цієї класифікації. Культурно-пізнавальний туризм включає відвідування місць, пов'язаних з культурною спадщиною, історичними подіями, національними традиціями та пам'ятками архітектури [21]. Основні аспекти цього виду туру представлені в табл.1.1.

Культурно-пізнавальний туризм як спеціалізований вид діяльності висуває специфічні вимоги до ресурсного забезпечення процесу обслуговування клієнтів [3]. Це пов'язано з тим, що він вимагає інтенсивного пошуку якісно нових і цікавих туристичних пропозицій з метою розширення асортименту туристичних послуг.

Таблиця 1.1.

Основні аспекти культурно-пізнавального туризму

Аспекти	Опис
Освітній компонент	Відвідувачі дізнаються про історію, культуру та традиції краю через екскурсії, відвідування музеїв та виступи місцевих культурних колективів.
Емоційний вплив	Туристичні подорожі зміцнюють емоційні зв'язки між відвідувачами та національною спадщиною, що особливо важливо під час війни, коли потрібне соціальне підкріплення.
Культурна спадщина	Культурна спадщина (музеї, замки, історичний центр міста) є основними туристичними визначними пам'ятками

*Джерело: розроблено авторами.

Основні переваги культурно-пізнавального туризму подані на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Основні переваги культурно-пізнавального туризму для країни, регіону

*Джерело: складено авторами на основі [2].

Сьогодні існує значний попит на культурно-пізнавальні тури за популярними туристичними напрямками, а це означає, що оператори переважно розвивають напрямки, які вже зарекомендували себе як привабливі для туристів. За умови правильної організації культурно-пізнавальний туризм може стати однією з найбільш прибуткових і динамічних галузей економіки. Вивчення його особливостей і тенденцій має велике теоретичне і практичне значення для розвитку нових перспективних напрямків туризму в досліджуваній сфері.

1.2. Вплив війни на розвиток культурно-пізнавального туризму на заході України

Культурно-пізнавальний туризм є важливою галуззю розвитку сучасного туризму. Він покликаний служити ідеалам інтелектуальної та моральної солідарності людей, утвердженню ідеалів толерантності, прийняття та правильного розуміння різних культур світу. Україна сьогодні розкриває свій багатогранний потенціал та активно інтегрується у світовий економічний та культурний простір [4].

До початку повномасштабного вторгнення країни-агресора Україна приваблювала все більше туристів як із внутрішнього, так і з міжнародних ринків, що сприяло економічному розвитку країни. Туризм відіграє важливу роль в українській економіці, складаючи близько 7% ВВП країни та забезпечуючи зайнятість понад 1,5 мільйона осіб. Ця галузь є важливим джерелом іноземної валюти для країни, а доходи від туристичного сектору досягли 5,5 мільярдів доларів США у 2019 році [13]. Російсько-українська війна внесла серйозні корективи в усі сфери життя України, особливо в туризм. Проте, незважаючи на виклики, культурно-пізнавальний туризм на заході України продовжує розвиватися, хоча й у нових умовах. В умовах воєнного стану зберігається попит на культурно-пізнавальні тури, які допомагають громадянам краще зрозуміти свою історію, зміцнити національну єдність та підтримати економіку регіону.

Україна є великою туристичною країною, і до війни її щорічно відвідували мільйони іноземців у культурно-пізнавальних цілях. Однак, після початку російської окупації туризм почав страждати. Загалом у першому кварталі 2023 року Україна зіткнулася зі значним падінням податкових надходжень від туристичної галузі. Падіння податкових надходжень склало 29% порівняно з відповідним періодом минулого року. За даними Держтуризму, за перші три місяці року представники української туристичної галузі сплатили на 29% менше податків (383 млн 221 тис. грн), ніж за аналогічний період 2022 року, коли до бюджету надійшло 540 грн. млн 406 тис. [25]. У перші тижні війни туристичні поїздки повністю припинилися. Але поступово стало ясно, що війна триватиме, тому необхідно було адаптуватися до нової реальності. З початку літа 2023 року почав з'являтися попит на подорожі та відпочинок на відносно безпечнішій території на заході України [16]. Україна має величезний потенціал завдяки великій кількості унікальних пам'яток історії та культури, щоб розвивати в'їзний та внутрішній культурно-пізнавальний туризм. На жаль, деякі з них знищено внаслідок повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України.

За даними Державного агентства з розвитку туризму, зростання виручки на 46% був обумовлений виключно діяльністю пансіонатів і гуртожитків. Це пов'язано з тим, що вони використовувалися як тимчасовий прихисток для переміщених осіб, які були змушені покинути свої будинки через бойові дії в 2022

році. У 2023 році ситуація не покращилася. У середньому галузь до 2022 року скоротилася на третину у порівнянні з початком року: тобто за перші 3 місяці року податки впали на 29%, а кількість компаній у туристичному секторі впала на 34% [26].

Таким чином, основними і найбільш значущими гальмівними факторами, що впливають на розвиток культурно-пізнавального туризму в Україні сьогодні є війна між росією і Україною, злочинство, руйнування культурних цінностей та історичних місць, що зумовило скорочення туристичного потоку, особливо на сході країни.

1.3. Сучасний стан та перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни

Культурно-пізнавальний туризм в Західній Україні сьогодні характеризується значними змінами, викликами, спричиненими умовами російсько-української війни. Зокрема, суттєве скорочення кількості іноземних туристів та необхідність адаптації послуг до умов безпеки. Проте, він зберіг свою популярність і навіть розширив аудиторію за рахунок внутрішніх туристів. Безумовним лідером, серед туроператорів, які розвивають культурно-пізнавальний туризм на заході України є туроператор «Відвідай».

1. **Коригування туристичних маршрутів:** Туроператори активно орієнтуються на відносно безпечні території та роблять акценти на патріотичні подорожі, що важливо, для зміцнення національного духу.

2. **Соціальна відповідальність:** Туристичний оператор «Відвідай» бере участь у благодійній діяльності та використовує частину прибутку для підтримки збройних сил та жертв війни. Крім того, для вимушено переміщених осіб організовуються безкоштовні екскурсії, які дають людям можливість пізнати нові регіони країни.

3. **Популярні туристичні напрямки:** Туристичні оператори продовжують пропонувати поїздки до таких міст, як Львів, Ужгород, Чернівці, а також Закарпатської, Івано-Франківської області та інших міст з пам'яткам історії та культури, які мають велике значення для національної свідомості [20].

4. **Підтримка місцевих громад та просування автентичних ремесел:** Зростає популярність турів, що дають туристам можливість познайомитися з місцевими ремеслами, народними промислами і взяти участь в майстер-класах. Це також позитивно впливає на економічне становище суспільства. Незважаючи на виклики війни, культурно-пізнавальний туризм на західноукраїнських землях продовжує існувати і навіть розвиватися. Туроператори успішно адаптувалися до нових умов, захистили та підвищили інтерес внутрішніх туристів до української культурної спадщини.

Перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму на Західній Україні в контексті російсько-української війни мають багато аспектів, що сприяють як економічній стабільності регіону, так і культурній самобутності країни. Туроператори є яскравим прикладом гнучкої та адаптивної компанії, яка здатна реагувати на виклики сьогодення та створювати умови для сталого розвитку туризму, особливо культурно-пізнавального напрямку. Основні перспективи розвитку цієї індустрії туризму можна охарактеризувати в кількох ключових напрямках.

1. **Розширення внутрішнього ринку.** Війна змусила багатьох українців переосмислити свої цінності та звернути більше уваги на культурну спадщину своєї країни. З обмеженнями на виїзні подорожі внутрішній туризм набув додаткового розмаху. Туроператори активно використовують цю тенденцію, пропонуючи унікальні маршрути Західною Україною, акцентуючи увагу на історичних, культурних та природних цінностях регіону.

Перспективи подальшого розвитку внутрішнього ринку включають: створення нових турів, орієнтованих на різні сегменти населення; залучення «переселенців» до пізнання культурної спадщини Західної України; організація спеціальних пропозицій для сімей, освітніх та благодійних груп.

2. **Збільшення ролі патріотичних та історичних турів.** Воєнні події викликали великий інтерес до української історії, особливо національно-визвольного руху та боротьби за незалежність. Цей інтерес відкриває нові можливості для створення патріотичного туризму, пропонуючи туристам маршрути, пов'язані з історичними подіями та видатними постатями. Туроператори можуть включати відвідування менш відомих місць, але важливих об'єктів культурної спадщини, які сприяють збереженню та поширенню спадщини країни. Це також сприяє поширенню унікальних пам'яток, таких як замки, монастирі та етнографічні музеї, які сприяють культурній єдності українців. Можна впроваджувати тури, присвячені українським героям, місцям боротьби за незалежність, а також подіям, що визначили українську історію. Подальше збільшення кількості таких турів може стати важливим чинником у розвитку культурно-пізнавального туризму.

3. **Підтримка місцевих громад та екологічний туризм.** У зв'язку з війною зростає потреба підтримки місцевих громад та збереження культурного й природного середовища. може орієнтуватися на розвиток екологічного та відповідального туризму, що враховує збереження довкілля, підтримку локальних виробників і популяризацію автентичної культури регіону. *Співпраця з місцевими громадами:* Участь у створенні туристичної продукції: місцеві жителі можуть стати екскурсоводами по культурі регіону, проводити майстер-класи, кулінарні екскурсії і т.д. *Створення кооперативів:* об'єднайте місцевих виробників, щоб створювати унікальні сувеніри та продукти харчування. *Розподіл доходів:* частина доходів від туризму повинна бути спрямована на розвиток інфраструктури та соціальних проектів у суспільстві.

4. Сталий розвиток та екологічні шляхи. Культурно-пізнавальний туризм у контексті сталого розвитку набуває додаткових перспектив завдяки інтеграції з еко-туризмом. На заході України є безліч природних ресурсів, в тому числі національні парки, які можуть становити багато елементів туристичних маршрутів. Створення еко-маршрутів і просування традиційних ремесел сприяють розвитку регіону при збереженні природних ресурсів. *Перспективи розвитку: Інтеграція екомаршрутів:* національні парки, заповідники та інші природні ресурси можуть бути включені в туристичні маршрути, сприяючи збереженню навколишнього середовища та розвитку місцевої економіки. *Просування традиційних ремесел:* залучення місцевих громад до виробництва сувенірів та предметів національного мистецтва, щоб забезпечити збереження культурних традицій. Це також дозволяє туристам отримувати повноцінний досвід і дає спільноті – додаткове джерело доходу.

5. Відновлення міжнародного туризму після війни. Після завершення війни культурно-пізнавальний туризм матиме перспективу для стрімкого зростання, коли міжнародні туристи зможуть повернутися до України. Туроператори можуть позиціонувати Західну Україну як безпечний регіон з багатою культурною спадщиною. Це відкриє нові можливості для розвитку інфраструктури, створення партнерств з міжнародними туроператорами та залучення туристів з-за кордону. Розвиток культурно-пізнавального туризму призведе до розвитку позитивного іміджу України, країни як великої країни, здатної залучати туристів не лише своєю природною красою, а й своєю культурною унікальністю, а також своєю історією та культурою [8].

Культурно-пізнавальний туризм на заході України має потужний потенціал розвитку в умовах війни та після її завершення. Туроператори демонструють стійкість і здатність адаптуватися до змін, забезпечуючи туристам безпечні та захоплюючі маршрути. Розширення внутрішнього ринку, впровадження цифрових технологій, розвиток патріотичних турів та підтримка місцевих громад є ключовими напрямками, що сприятимуть подальшому зростанню цього сегменту. Відновлення інфраструктури: Дороги, мости та інша інфраструктура відновлюються завдяки міжнародній допомозі та зусиллям українського уряду. Зростання популярності внутрішнього туризму: війна спонукала багатьох українців досліджувати свою країну. Розвиток цифрових технологій: онлайн-бронювання, віртуальні тури та інші технологічні інновації зробили подорожі доступнішими та простішими. Створення нового іміджу України: культурно-пізнавальний туризм сприяв створенню позитивного іміджу України як країни з багатою історією та культурою.

Отже, в умовах російсько-української війни культурно-пізнавальний туризм на Західній Україні зазнав значних змін. Незважаючи на труднощі, цей туристичний сектор має величезний потенціал завдяки своїй багатій культурній спадщині, активній участі громадськості та новим ініціативам туристичних операторів. Враховуючи сучасні тенденції до патріотизму, екологічності та інновацій, культурно-пізнавальний туризм може стати однією з основних галузей, що сприяють культурному, економічному та соціальному відновленню регіону.

2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОБОТИ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВІДВІДАЙ» ТА КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУР НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

2.1. Діяльність туроператора «Відвідай»: історія, характеристика, цілі та завдання і види діяльності

За результатами конкурсу Ukraine Tourism Awards 2020 та 2021 - найкращий туроператор України. У сфері туризму вже 16 років і за цей час організували 8800 мандрівок для понад 350 000 людей [29]. Туристичний оператор «Відвідай» є однією з провідних компаній на українському туристичному ринку і спеціалізується на організації екскурсійних турів по Україні. Організація компанії побудована таким чином, щоб забезпечити ефективну роботу всіх підрозділів, які займаються організацією та реалізацією турів.

Історія туристичного оператора «Відвідай» почалася з 2008 року. Його засновник пан Ігор Губіліт працював викладачем кафедри «Електричні станції» Львівського політехніки і одним із багатьох його інтересів була організація балів. Одного разу, відвідуючи віденський бал, він отримав безкоштовно красиву карту Відня. Цей хлопець надумав зробити таку саму туристичну карту Львова. Це була чудова можливість – у 2006 році місто святкувало своє 750-річчя, тож за підтримки міста та колекції реклами пан Ігор випустив безкоштовну карту накладом понад 100 000 примірників. Проект виявився настільки успішним, що пан Ігор Губіліт вирішив випускати такі картки двічі на рік. Іноді туристи запитували, куди ще поїхати, крім Львова, і тоді пан Ігор вирішив видати ще й туристичну карту Львівщини. Управління туризму Львівської облдержадміністрації підтримало ідею і презентували «Великотиражку карту Львівської області». Під час роботи цієї карти пан Ігор був вражений великою кількістю пам'яток старовини в регіоні та тим, що українці майже нічого не знали про них, а часом відвідували тридев'ять земель, не знаючи та не поважаючи власної природи. Потім він придумав організувати одноденну поїздку, щоб побачити свою рідну країну та показати її іншим. Тож за ніч на кухні гуртожитку Львівської політехніки з'явилася 10 перших одноденних мандрівок Львівщини [12].

Перша мандрівка під назвою «Шляхами Белзького князівства» відбулася 25 жовтня 2008 року – тому цей день вважається днем народження Львівської туристичного оператора «Відвідай». Пан Ігор зібрав 42 туристи – майже повний автобус – охочих відвідати маловідомі місця Сокальщини. Дивно, що після оплати поїздки гроші залишилися, оскільки організатори сприймають подорожі не як прибуткову справу, а як хобі.

Після поїздки туристи теж задоволені і хочуть поїхати ще кудись. Наступна подорож відбулася через місяць і отримала назву «Шляхами Пінзеля і Фредра». Маршрут пролягав через Комарно, Щілець, Годовицю, Обросино і зібрав 49 туристів. Особливо порадувало те, що коли прибув туристичний автобус, місцеві жителі виїхали зі своїх домівок і запитували «Skąd jesteście?» (польською «звідки ви?»). Вони не могли повірити, що українці. приходили подивитися на руїни старих костелів, каплиць і замків, оскільки раніше на великих автобусах приїжджали здебільшого лише польські туристи.

Разом з вдалим стартом і стрімким успіхом виникли і деякі труднощі. Навесні 2009 р. різноманітність турів збільшилася, але кількість туристів значно не зросла. Іноді автобуси виходили напівпорожніми, і рейси ставали збитковими. На той час компанія не мала власних офісів, тому туристи бронювали тури по телефону без передоплати. Іноді записи в списку плуталися, або люди не з'являлися в останню хвилину, особливо коли погода погіршувалася. Тож для перестраховки ці люди почали брати передоплату, але гроші їм віддавали з остерогою, бо брали їх у центрі міста біля пам'ятника Шевченку. Згодом турфірма орендувала невелику кімнатку в готелі «Львів». Не всі дороги, позначені на картах і в Google, були придатні для проїзду, тому необхідно було точно знати, куди ви їдете і який стан дорожнього покриття. Було важко знайти контактні дані відповідальної особи в потрібному місці, а заклади розміщення та харчування не завжди забезпечували необхідну якість обслуговування. Зараз працівники «Відвідай» є найкращими знавцями туристичних місць України, особливо західної її частини [12]. У 2014 році Ігор Губіліт зареєстрував власну компанію ТзОВ «Відвідай», отримав ліцензію туроператора та витяг (додаток Б,В) та торгову марку «Відвідай». З часом кількість працівників зросла настільки, що довелося орендувати ще одну велику кімнату в готелі «Львів», і в 2016 році «Відвідай» переїхав до власного більшого офісу на вулиці Замарстинівській, 34.

Аналізуючи туристичну компанію, у 2020 та 2021 роках, за результатами конкурсу Ukraine Tourism Awards, туроператор «Відвідай» двічі поспіль ставала найкращою туристичною агенцією України. Найбільша кількість відвідувачів, які проголосували за агенцію, у поєднанні з оцінками журі посіли почесне перше місце. Шлях до цих перемог був довгий. Постійно розширювали свою команду та горизонти. Подяка організаторам конкурсу Ukraine Tourism Award 2020 та 2021 за надану чудову можливість проявити себе, а також велике спасибі туристам, які підтримували їх у конкурсі.

На даний момент у «Відвідай» працює велика професійна команда, їхні тури та екскурсії охоплюють всю Україну. Звання «Кращий туроператор України» свідчить про те, що їхня ефективна робота не була марною [12]. Можна з впевненістю сказати, що туристичний оператор «Відвідай» відповідає вимогам ринку та потребам клієнта. Для цього він має: - виділену лінію Інтернет; - установку системи online пошуку, бронювання турів, опис країн, готелів; - ведення клієнтської бази туроператора; - наявність факсу, принтера, ксерокса; - наявність сертифікатів; - наявність туристичних каталогів.

Туристична компанія дбає про своїх клієнтів і старається задовольнити потреби кожного. Замовлення турів відбувається у такій послідовності: 1. Вибір туру; 2. Бронювання туру - робиться заявка туроператору для отримання інформації про наявність місць; 3. Після підтвердження бронювання, клієнт повинен оплатити подорож; 4. Оформляються необхідні документи та укладається договір туристичного оператора з клієнтом.

Компанія ретельно підбирає готелі, уточнює інформацію про них. Вона також особисто контролює якість наданих послуг і стежить за тим, щоб туристи були задоволені своїм відпочинком і щоб тури їх не розчарували. Кваліфіковані, креативні та динамічні спеціалісти, докладають максимум зусиль для того, щоб зробити відпочинок комфортним та зручним, безпечним та незабутнім. Структура туроператора «Відвідай» добре організована і забезпечує всі необхідні процеси, пов'язані з плануванням, організацією та проведенням турів. Ця багатокomпонентна система дозволяє компанії забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів і реалізовувати масштабні туристичні проекти.

2.2. Культурно-пізнавальні тури туроператора на заході України

Туроператор «Відвідай» пропонує широкий спектр культурно-пізнавальних турів, орієнтованих на різні інтереси туристів. Загалом туристичний оператор пропонує 410 культурно-пізнавальних турів детально ознайомитись з якимим можна за посиланням: <https://vidviday.ua/tours> [24].

Туристичний оператор займається організаціями подорожей по Україні, а саме внутрішнім туризмом. Це тури вихідного дня, до прикладу - *Замки Львівщини+замок Мушкетерів*: Олеський замок є, можливо, найвідомішим замком Львівщини, відродженим з цілковитої руїни. Зараз це – філіал Львівської Галереї Мистецтв, де експонуються зразки декоративного та ужиткового середньовічного мистецтва. Підгорецький замок – гордість «Золотої підкови» замків України. Золочівський замок збудований у першій третині 17 ст. як оборонна фортеця [23]. І ще багато різних екскурсій цікавими місцями Львівщини і не тільки такі, як: Релакс-тур «Термальне Закарпаття» (готель); Озеро Синевир та водоспад Шипіт; Тур-знайомство «Закарпатська романтика»; Релакс-тур «Термальне Закарпаття»; Бойківський релакс; Замок Паланок, термальні води Косино і вино; SPA-тур у Карпати та інші.

Аналізуючи пропозиції культурно-пізнавальних турів туроператора «Відвідай», можна виділити кілька ключових аспектів, які допомагають зрозуміти різноманітність послуг, їхню привабливість для туристів та можливості подальшого розвитку.

1) Структура пропозицій. Туроператор «Відвідай» пропонує великий вибір культурно-пізнавальних турів, зокрема подорожі до історичних місць, природних пам'яток, релігійних святинь та

визначних архітектурних об'єктів. Це включає як одноденні поїздки, так і багатоденні тури різними регіонами західної України. Основними напрямками культурно-пізнавального туризму є:

- **Екскурсійні тури до замків та фортець Західної України** (наприклад, «Золота підкова Львівщини»).

- **Тури по історичних містах** (Львів, Ужгород, Чернівці), які включають відвідування музеїв, соборів, та інших історичних пам'яток. Окрім самого Львова, пропонує екскурсії навколишніми замками, палацами та історичними містами. Волинь: представлена екскурсією, поєднаною з відвідуванням історичного міста (Луцьк) та природних пам'яток (Шацькі озера).

- **Тематичні тури, присвячені українській культурі та звичаям**, такі як «Різдвяні традиції Карпат» або «Святування Івана Купала».

- **Закарпаття** (термальні купальні, замки, винні тури). Регіон славиться своїми різноманітними ландшафтами, гарячими джерелами, виноробством і унікальною культурою.

- **Карпати** (гірські походи, водоспади, етнічні тури). Найбільша кількість туристичних груп присвячена Карпатам. Це свідчить про те, що місцевість користується популярністю серед туристів завдяки мальовничій природі, гірським краєвидам, можливостям активного відпочинку та унікальній культурі.

- **Поділля** Туристичні маршрути цього регіону включають відвідування історичних міст (Кам'янець-Подільський, Бакота, замки) та природних пам'яток (водоспади, каньйони).

Тури «Відвідай» спрямовані на дослідження національних традицій, культури та історії України. Це включає як популярні туристичні маршрути, так і менш відомі, але унікальні локації [24].

2) Попит на культурно-пізнавальні тури. Попит на культурно-пізнавальні тури залишається високим серед українців, особливо через складні міжнародні обставини, такі як війна та обмеження на виїзний туризм. Внутрішній туризм у західній частині України набув популярності завдяки безпеці цього регіону та його культурно-історичній привабливості.

- **Найпопулярніші тури:** Туристи віддають перевагу коротким, але насиченим турам вихідного дня, які дозволяють побачити кілька пам'яток за короткий час.

- **Цільова аудиторія:** Основними клієнтами є внутрішні туристи з України, особливо з центральних і східних регіонів, а також українці, що проживають за кордоном і приїжджають на батьківщину. Туристи обирають культурно-пізнавальні тури через можливість отримати нові знання про історію України, відвідати визначні пам'ятки, а також відпочити на природі Карпат або Закарпаття. Багатий вибір турів на будь-який смак та бюджет дозволяє «Відвідай» задовольнити різноманітні потреби туристів.

3) Оцінка якості послуг

- **Задоволеність клієнтів:** Високий рівень задоволеності послугами, що надаються, зокрема, завдяки кваліфікованим гідом, зручному транспорту і продуманій логістиці.

- **Відгуки туристів:** Клієнти позитивно оцінюють різноманітність програм, можливість отримати нові знання та незабутні враження від подорожей.

4) Адаптація до нових реалій. У зв'язку з війною, туроператору «Відвідай» довелося адаптувати свою діяльність, приділяючи більше уваги безпеці туристів та оптимізації маршрутів. Наприклад:

- Вибір безпечних маршрутів, які не проходять через регіони з підвищеним ризиком бойових дій;

- Посилені заходи безпеки під час перевезень та екскурсій;

- Зміщення акценту на внутрішній туризм через зменшення можливостей для виїзних турів.

Крім того, «Відвідай» активно розвиває нові пропозиції для туристів, які дозволяють поєднати культурно-пізнавальний туризм з відпочинком на природі, СПА-послугами, етнічними фестивалями та гастрономічними подорожами.

5) Вплив зовнішніх факторів. Російсько-українська війна суттєво вплинула на загальний стан туристичної галузі в Україні. Проте західна частина країни, зокрема культурно-пізнавальні маршрути, залишаються популярними та безпечними для відвідування. Пандемія COVID-19 також мала вплив на туризм, але зараз туроператор «Відвідай» відновлює свої програми завдяки пом'якшенню обмежень та збільшенню попиту на внутрішні поїздки.

6) Цінова політика. Вартість туру від 395 грн до 5895 грн, що робить його доступним для різних груп людей. Найдешевші тури зазвичай тривають один день і пропонують можливість відвідати місцеві природні та культурні пам'ятки. Більш дорогі тури включають багатоденні тури, які включають проживання, харчування та продовження.

7) Сезонність. Більшість турів працюють цілий рік, але деякі з них є сезонними, наприклад, тури на цвітіння сакури в Закарпатті та гірськолижні тури в Карпатах. Це дозволяє туроператору ефективно планувати свою діяльність протягом року і забезпечувати постійний потік туристів [27].

Так, туроператор «Відвідай» пропонує різноманітні культурно-пізнавальні тури по Західній Україні. Компанія пропонує як стандартні маршрути, так і оригінальні програми, пристосовані до різноманітних інтересів і захоплень туристів. Велика увага приділяється мальовничій природі, історичним пам'яткам та активному відпочинку на свіжому повітрі. Поточний стан культурно-пізнавальних турів туроператора

«Відвідай» є досить стабільним, попри складні умови, що виникли через війну та економічні виклики. Туроператор успішно адаптується до нових реалій, пропонуючи широкий вибір турів, орієнтованих на українського споживача.

2.3. Дохід туроператора: його динаміка і структура

Компанія спеціалізується на внутрішньому туризмі та регулярно проводить збірні екскурсії Львовом, Замками Львівщини, Карпатами, Закарпаттям та Поділлям. В асортименті компанії більше 100 власних ексклюзивних турів, які включають не лише популярні маршрути, але й чимало маловідомих туристичних об'єктів. Основним показником господарської діяльності туристичної фірми є дохід (виручка) від реалізації послуг. На державному рівні він характеризує ступінь задоволення потреб населення в культурних благах. Крім того, обсяг виручки від продажу послуг впливає на стан грошового обігу в державі, так як більша частина туристичних послуг надається за готівку [9].

З 2016 року і по теперішній час найбільшою проблемою, з якою зіткнулися турфірми через рішення Уряду України, є заборона ввезення в Україну туристичних автобусів нижче Євро-5, що призвело до значного зниження якості автобусів, а для них – зменшення кількості потенційних туристів. Фахівці компанії підрахували, що якщо додати більше туристичних автобусів, кількість туристів може зрости на 30-40%, що створить нові робочі місця для компанії та по всій Україні. Однак, незважаючи на всі труднощі, оператор пропонує туристам комфортабельні автобуси, орендовані у надійних і постійних партнерів. Щоб контролювати якість надання, усі туристи в кінці подорожі заповнюють анкету, на основі якої компанія відбирає кращих екскурсоводів, місця проживання, харчування та туристичні об'єкти. Ви також можете залишити відгук на сайті «Відвідай» та в соціальних мережах. Колектив «Відвідай» думає за своє майбутнє і тому на стратегічних сесіях розробив стратегію розвитку і діяльності на найближчі 20 років. Для «Відвідай», окрім успіху власної справи, також є важливою є благодійна діяльність. Фірма намагається організаційно і фінансово долучатися до різних заходів. Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань статутний капітал компанії ТОВ «Відвідай» складає 100 ₴. Основним видом діяльності є — 79.12 Діяльність туристичних операторів (табл.2.2.) [11].

Таблиця 2.2.

Фінансова звітність

Назва	2023	2022	2021
Дохід	4 874 600 ₴	2 719 600 ₴	6 101 400 ₴
Чистий прибуток	71 900 ₴	110 300 ₴	205 000 ₴
Активи	1 464 600 ₴	1 295 900 ₴	1 485 200 ₴
Зобов'язання	361 800 ₴	121 200 ₴	420 800 ₴
Кількість працівників	11	11	12

*Джерело: сформовано на основі [11].

Додаткові послуги:

Страховання: продаж страхових полісів для туристів.

Екскурсійне обслуговування: окремі екскурсії під час турів, які можуть бути доповнені до основних програм.

Трансфери: організація перевезення туристів.

Проживання і харчування: організація перебування туристів в готелях і ресторанах за межами основного пакета.

Комісійний дохід:

Дохід від співпраці з іншими туристичними компаніями або партнерами, включаючи бронювання готелів, оренду транспортних засобів, організацію екскурсій з іншими організаціями.

Динаміка доходів туроператора «Відвідай» відображає як внутрішні фактори, так і зовнішні виклики, пов'язані з економічною ситуацією, попитом на внутрішній туризм та війною.

2019-2021 роки

1. Період до пандемії COVID-19 (2019 рік):

– Туроператор «Відвідай» демонстрував стабільне зростання доходів завдяки високому попиту на внутрішній туризм, популярності турів Західною Україною та розширення культурно-пізнавальних пропозицій.

– Доходи зростали завдяки збільшенню кількості групових турів та розширенню маршрутів.

2. Період пандемії COVID-19 (2020-2021 роки):

– У цей період туроператор зіткнувся з тимчасовим зниженням доходів через обмеження на поїздки і карантинні заходи.

Однак туроператор швидко адаптувався, зорієнтувався на індивідуальні та мало-групові тури з посиленними заходами безпеки, що дозволило стабілізувати дохід [5].

2022-2023 роки

3. Вплив війни (2022 рік – дотепер):

- Обмеження на виїзд за межі країни та закриття багатьох міжнародних напрямків призвели до збільшення попиту на внутрішній туризм.
- «Відвідай» зосередився на розвитку туризму в безпечних районах Західної України та забезпечив стабільні доходи.
- Збільшення пропозицій культурно-пізнавальних турів та активного відпочинку сприяло стабільному зростанню доходів, незважаючи на складні умови.

3. Фактори, що впливають на динаміку доходів

Попит на внутрішні подорожі: оскільки можливості для міжнародних подорожей зменшуються, українці все більше зосереджуються на внутрішніх напрямках, що позитивно впливає на доходи від туризму.

Регіональна безпека: Західна Україна є відносно безпечною від війни, що приваблює туристів з інших частин країни, сприяючи стабільному зростанню доходів.

Ціноутворення: туристична агенція надає туристичні послуги різним категоріям туристів, залучаючи таким чином широке коло туристів, від бюджетних мандрівників до заможних туристів. Цінова політика компанії сприяє максимізації доходів.

Сезонність: дохід залежить від сезонності. Піковими періодами туристичної активності є весна, літо та осінь, коли в Карпатах та інших природних зонах Західної України організовується найбільша кількість туристичних заходів [15].

Чистий прибуток туроператора «Відвідай»

Згідно з наданими даними, чистий прибуток туристичного оператора «Відвідай» за останні три роки виглядає так: 2023 рік: 71 900 ₪; 2022 рік: 110 300 ₪; 2021 рік: 205 000 ₪.

Проаналізувавши чистий прибуток компанії, можна констатувати наступне. Найбільший чистий прибуток був зафіксований у 2021 році (205 000 грн), що показує про стабільність підприємства до початку війни. У 2022 році прибуток зменшився до 110 300 грн через вплив російсько-української війни, що призвело до зниження попиту на туристичні послуги, збільшення витрат і економічної нестабільності. У 2023 році прибуток продовжив знижуватися, досягнувши 71 900 гривень. Ймовірно, це було пов'язано з триваючими економічними труднощами та адаптацією компанії до нових ринкових умов. Видно, що чистий прибуток у 2023 році суттєво знизився порівняно з 2021 роком, хоча в 2022 році також спостерігалось зменшення. Така динаміка може бути пов'язана з впливом російсько-української війни, зміною попиту на туристичні послуги та зростанням операційних витрат.

Коефіцієнт рентабельності та конкурентоспроможності туроператора «Відвідай»

Коефіцієнт рентабельності відображає ефективність використання ресурсів компанії та її здатність генерувати прибуток від операційної діяльності. Розраховується він за формулою (2.1.):

$$R_{\text{пр}} = \frac{P_{\text{чист}}}{S_{\text{дох}}} \times 100\% \quad (2.1.)$$

Де, $R_{\text{пр}}$ - коефіцієнт рентабельності нового продукту.

$P_{\text{чист}}$ - чистий прибуток компанії, одержуваний від продажу нового продукту, послуги, грн.

$S_{\text{дох}}$ – чистий прибуток, грн.

Для туроператора «Відвідай» розрахунок рентабельності за 2021-2023 роки виглядає так:

$$2023 \text{ рік: Коефіцієнт рентабельності} = \frac{71\,900}{4\,874\,600} \times 100\% = 1,47\%$$

$$2022 \text{ рік: Коефіцієнт рентабельності} = \frac{110\,300}{2\,719\,600} \times 100\% = 4,06\%$$

$$2021 \text{ рік: Коефіцієнт рентабельності} = \frac{205\,000}{6\,101\,400} \times 100\% = 3,36\%$$

Аналіз рентабельності:

У 2023 році рентабельність значно знизилась до 1,47%, що свідчить про зниження організаційної ефективності компанії.

У 2022 році рентабельність вища — 4,06%, незважаючи на зниження доходів.

У 2021 році рентабельність становить 3,36%, що свідчить про стабільне довоєнне фінансове становище [7].

Коефіцієнт конкурентоспроможності оцінює позицію компанії на ринку порівняно з іншими компаніями тієї ж галузі. Цей показник зазвичай визначається шляхом аналізу таких факторів, як частка ринку, прибутковість, ефективність використання ресурсів, ціноутворення та якість послуг. оцінює позиції компанії на ринку порівняно з іншими компаніями в тій самій галузі. Зазвичай цей показник визначається через аналіз таких факторів, як частка ринку, прибутковість, ефективність використання ресурсів, ціни та якість послуг. Прямого математичного показника для розрахунку коефіцієнта конкурентоспроможності, аналогічного рентабельності, немає, але можна оцінити через різні показники та порівняльний аналіз.

Для туроператора «Відвідай» можна взяти до уваги такі фактори, що впливають на конкурентоспроможність:

1. Частка ринку – «Відвідай» є одним із лідерів культурно-пізнавального туризму в Західній Україні, пропонуючи широкий вибір турів у різні регіони та популярні туристичні місця.

2. Рентабельність. Незважаючи на те, що прибуток у 2023 році впав, компанія продемонструвала здатність зберігати прибуток навіть в умовах війни.

3. Якість і різноманітність послуг – широкий вибір культурно-пізнавальних турів подорожей, які враховують актуальні інтереси споживачів, забезпечує стійкий інтерес з боку клієнтів

4. Цінова політика — «Відвідай» пропонує доступні ціни на свої тури, що робить його послуги привабливими для широкого кола туристів, в тому числі внутрішні, що дуже важливо в умовах кризи.

5. Інноваційність — компанія запустила нові тури та адаптувала їх до мінливих умов, наприклад обмежень військового часу.

Таким чином, коефіцієнт конкурентоспроможності можна оцінити як високий, оскільки компанія активно підтримує свою позицію на ринку завдяки адаптивній стратегії, стабільній клієнтській базі та різноманітним туристичним.

Отже, за результатами досліджень, ми визначили, що компанія ТОВ «Відвідай», вирізняється надійністю, якістю обслуговування та інноваційним підходом до організації культурно-пізнавальних турів, що дозволяє залишатися лідером у сфері внутрішнього туризму України, заснована в 2008 році, в даний час знаходиться на вигідних умовах, а також ефективно здійснює свою комерційну діяльність, пропонуючи широкий спектр культурно-пізнавальних турів. Туроператор не тільки задовольняє потреби туристів, а й сприяє поширенню української культури та історії, а також активно підтримує Збройні Сили України та бере участь у благодійних проектах. Аналіз фінансово-економічних показників туроператора «Відвідай» демонструє стійкість та адаптивність компанії до викликів сучасного ринку. Незважаючи на зниження прибутку в порівнянні з періодом до пандемії, туроператор залишається конкурентоспроможним і продовжує розвиватися.

3. SWOT-АНАЛІЗ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

3.1. SWOT - аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни

SWOT-аналіз дає можливість зрозуміти розвиток туристичного ринку України, врівноважуючи внутрішні сильні та слабкі сторони зі сприятливими можливостями та загрозами. Аналіз також допомагає визначити наявні переваги над конкурентами (табл.3.3.) [30].

Найслабшим місцем є військовий конфлікт між Україною та росією і залежність від внутрішнього попиту. Найбільшою загрозою є економічне середовище України через війну, а саме: зростання безробіття та загрози робочим місцям, закриття підприємств (переважно МСП), наявний дохід, невизначеність, що впливає на довіру споживачів та бізнесу. До серйозних загроз можна також віднести зростання цін і коливання цін на оренду житла.

Для покращення стратегії розвитку туристичного оператора потрібно систематично здійснювати моніторинг поточних ринкових тенденцій та конкурентного середовища, впроваджувати інноваційні технології в маркетингові та рекламні кампанії, розширювати асортимент послуг з урахуванням потреб цільової аудиторії, залучати та навчати персонал компанії, а також активно співпрацювати з місцевою владою, закладами розміщення, харчування, транспортними компаніями для реалізації нових привабливих туристичних пропозицій з метою розширення клієнтської бази [10].

Туроператор «Відвідай» має великий потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму в Західній Україні навіть у воєнний час, використовуючи її сильні сторони, так і як безпечний регіон, багата культурна спадщина та адаптивність до змін. Однак загроза економічної нестабільності та можливість погіршення ситуації вимагають ретельного планування та інноваційних підходів до розвитку.

Стратегія розвитку туроператора «Відвідай» та культурно-пізнавального туризму в Західній Україні

На основі SWOT-аналізу розроблено стратегію, яка дозволить туроператору «Відвідай» використовувати сильні сторони та можливість ринку, мінімізувати загрози та компенсувати слабкі сторони для ефективного зростання.

1. Стратегічні цілі

Короткострокові (до 1 року):

- Залучати нових клієнтів і підтримувати існуючих.
- Розширити масштаби туризму з акцентом на безпеку та культурні цінності.
- Підвищення впізнаваності бренду за допомогою інтенсивних рекламних кампаній.

Середньострокові (1-3 роки):

- Розширення ринку збуту для залучення іноземних туристів.
- Запровадження нових форм туризму (екотуризм, агротуризм).
- Модернізація інфраструктури та підвищення якості послуг.

Таблиця 3.3.

SWOT-аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни а прикладі туроператора «Відвідай»

<i>Сильні сторони:</i> 1. Розташування. Зростання якості життя населення. Західна Україна є відносно безпечним регіоном під час війни, що приваблює туристів із інших областей країни та навіть з-за кордону. 2. Надання додаткових послуг. 3. Кваліфікований персонал, сприятливий імідж фірми на ринку 4. Стабільне фінансове становище. Компанія пропонує широкий діапазон цін на тури, що робить їх доступними для різних верств населення. 5. Державна підтримка туристичної галузі. 6. Унікальна культурна спадщина: регіон багатий культурно-історичним змістом, включаючи замки, старовинні міста, релігійні святині та природні пам'ятки (Карпати, Закарпаття, Львівщина). 7. Адаптивність туроператора: Туристичний оператор «Відвідай» має великий досвід створення культурно-пізнавальних турів і вміє швидко реагувати на зміни ринку, адаптуючи свої пропозиції до поточної ситуації. 8. Розвинена партнерська мережа: співпраця з готелями, ресторанами, музеями та іншими постачальниками послуг дозволяє створювати комплексні та якісні туристичні продукти.	<i>Слабкі сторони:</i> 1. Відсутність зарубіжних партнерів. 2. Недостатня рекламна діяльність. 3. Незначна кількість постійних клієнтів. 4. Військовий конфлікт України з росією. 5. Розгляд подорожі як ризику. 6. Залежність від внутрішнього попиту: Більшість клієнтів «Відвідай» є українцями, що робить компанію вразливою до економічних потрясінь в країні. 7. Інфраструктурні проблеми: Деякі туристичні об'єкти можуть бути менш розвиненими або потребувати модернізації, що обмежує потенціал залучення туристів. 8. Нестабільна економічна ситуація: Економічні труднощі можуть обмежити можливості для розвитку туристичної інфраструктури.
<i>Загрози:</i> 1. Можливість появи нових конкурентів. 2. Уповільнення зростання ринку; 3. Форс-мажорні обставини, можливі вплинути на ринок турпослуг. 4. Зниження попиту із-за різкого зниження купівельної спроможності внаслідок зростання інфляції. 5. Зміна курсу валют. 6. Війна між країнами (Україна та росія). Розширення зони конфлікту або загострення бойових дій на території Західної України може призвести до зниження туристичної активності або навіть тимчасового припинення роботи туроператора. 7. Інфраструктурні ризики: нехтування або недостатнє фінансування інфраструктури, пов'язаної з війною, може ускладнити логістику або знизити привабливість деяких туристичних місць. 8. Збільшення вартості послуг: Зростання цін на паливо, продукти харчування та інші ресурси може призвести до підвищення цін на туристичні послуги.	<i>Можливості:</i> 1. Розширення асортименту тур продуктів, з метою задоволення більшої кількості споживачів. Можна розвивати нові напрямки туризму, такі як агротуризм, екотуризм, культурний туризм. 2. Поліпшення рівня обслуговування споживачів. В умовах обмежених можливостей для виїзного туризму, попит на внутрішні туристичні напрямки, зокрема культурно-пізнавальні тури на захід України, зростає. 3. Підвищення кваліфікації працівників. 4. Просування України як туристичної дестинації: Активна маркетингова кампанія може допомогти змінити імідж України як туристичної дестинації. 5. Залучення нових посередників, таким чином отримуючи їх постійних клієнтів та розширюючи власну клієнтську базу. 6. Збільшення потоку іноземних туристів. 7. Удосконалення і просування рекламної діяльності.

*Джерело: Розроблено авторами.

2. Операційна стратегія

2.1. Розширення обсяг послуг

- Нові напрямки
- Розробити екскурсійні програми, що включають екотуризм, агротуризм, гастрономічні тури.

Наприклад, тури в Карпати з елементами культурного пізнання та активного відпочинку.

- Тематичні тури
- Запустіть програму, яка враховує свята, фестивалі та національні події, щоб звернути увагу на ширшу аудиторію.

2.2. Адаптація до військових умов

- Розробка маршрутів з акцентом на безпеку, які виключають зони, які можуть становити військову загрозу.

Короткі тури вихідного дня для внутрішніх мандрівників з обмеженим бюджетом і часом [1].

3. Маркетингова стратегія

3.1. Цифровий маркетинг і просування

- Активне використання соціальної мережі, таргетованої реклами та SEO для залучення нових клієнтів

- Залучення блогерів та інфлюенсерів до співпраці, що підвищити впізнаваність бренду.

3.2. Розширення клієнтської бази

- Впровадження програми лояльності та надання знижок для постійних клієнтів.
- Просування України як туристичної дестинації через міжнародні платформи для залучення іноземних туристів.

4. Інвестиції та партнерства

- Розвиток партнерських мереж: Поглиблення співпраці з готелями, ресторанами, музеями та транспортними компаніями для створення комплексних турів.
- Пошук зарубіжних партнерів для виходу на іноземні ринки після стабілізації ситуації.

5. Інновації та цифровізація

- Впровадження онлайн-бронювання та мобільних додатків для зручності клієнтів.
- Використання технологій VR та AR щоб спочатку ознайомитися з маршрутами та просувати туристичні продукти.

6. Розвиток та навчання персоналу

- Проведення тренінгів для працівників щодо культурної спадщини, клієнтського сервісу та безпеки.
- Впровадження системи бонусів для екскурсоводів та персоналу для стимулювання праці та покращення якості обслуговування.

7. Фінансова стратегія та управління ризиками

- Оптимізація витрат через співпрацю з місцевими партнерами.
- Створення плану кризового управління на випадок ескалації війни або інших форс-мажорних особливостей.

8. Результати та перспективи розвитку

Завдяки реалізації даної стратегії турфірма «Відвідай» зможе:

- Залучити нових клієнтів і підвищення лояльності існуючих клієнтів.
- Розширити географію туризму та вихід на зовнішні ринки.
- Використовувати адаптивні та творчі підходи для забезпечення сталого розвитку навіть у складних умовах війни [19].

3.2. PEST-аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України в умовах російсько-української війни

PEST-аналіз дозволяє всебічно оцінити зовнішні чинники, що впливають на розвиток культурно-пізнавального туризму в Західній Україні, зокрема для туроператора «Відвідай» на адаптації своїх послуг до умов війни. Цей аналіз дозволить нам вивчити політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, краще зрозуміти ситуацію та знайти шляхи сталого розвитку галузі (табл.3.4.).

Таблиця 3.4.

PEST-аналіз туристичного оператора «Відвідай»

PEST-аналіз туроператора «Відвідай»	
1. Політичний фактор (Political) – Військова агресія росії проти України. Війна безпосередньо вплинула на туризм, у тому числі й на Західній Україні. Це призвело до значного скорочення іноземних туристів і внутрішніх переміщень через небезпеку подорожей у деяких районах. – Внутрішньо-політична стабільність у Західній Україні. Ситуація на заході України відносно стабільна, приваблює вітчизняних туристів. Зокрема, це сприяє розвитку культурно-пізнавального туризму, акцентуючи увагу на ознайомленні з історичними та культурними пам'ятками. – Державна підтримка туризму. Український уряд вживає заходів для підтримки бізнесу, в тому числі туристичного, під час війни, зокрема через податкові пільги та субсидії для постраждалих підприємств. – Європейська інтеграція та міжнародна підтримка. – Європейська інтеграція та міжнародна підтримка. Україна отримує потужну підтримку з боку міжнародних організацій, що сприяє зміцненню позитивного іміджу країни. Це може вплинути на приплив туристів після закінчення війни.	2. Економічний фактор (Economic) – Зниження доходів населення. Війна призвела до зниження купівельної спроможності українців, що обмежує можливості подорожей. Однак такий туристичний оператор, як «Відвідай», адаптується, щоб пропонувати доступні тури внутрішнім мандрівникам. – Зростання витрат на операційну діяльність. Через війну зросли ціни на паливе, оренду транспортних засобів, страхування та безпеку. Це призводить до збільшення операційних витрат туристичного оператора, що впливає на його прибутковість. – Зменшення кількості іноземних туристів. Західна Україна традиційно користується популярністю серед іноземних туристів, але через війну таких туристів значно скоротилося. Це збільшує залежність бізнесу від внутрішнього туризму. – Зміни в інвестиційній активності. В умовах війни інвестиції в туризм скоротилися.
3. Соціальний фактор (Social) – Збільшення внутрішнього туризму. Західні регіони України є відносно безпечними, що спонукає українців подорожувати всередині країни. Туристичне підприємство користується популярністю серед українських туристів і пропонують культурно-пізнавальні тури з оглядом на внутрішню міграцію. – Підвищений інтерес до історії та культури. В умовах війни зростає інтерес українців до національної культури, історії та спадщини. Туроператор «Відвідай» адаптує свої тури до цього зростаючого інтересу, пропонуючи культурно-пізнавальні подорожі до історичних місць Західної України. – Міграція населення. Війна призвела до масової внутрішньої міграції, особливо на захід. Це призвело до появи нової групи туристів – внутрішньо переміщених осіб, яким може бути цікаво досліджувати нові території. – Зміни в поведінці споживачів. Під час кризи люди ще більше цінують безпеку та доступність. «Відвідай», акцентує увагу на безпеці своїх турів і доступних цінах, що дозволяє йому залишатися привабливими для клієнтів.	4. Технологічний фактор (Technological) – Розвиток онлайн-платформ для бронювання та продажу турів. Туроператор активно використовує цифрові технології для просування своїх послуг, що особливо актуально в умовах війни. Компанія «Відвідай» пропонує своїм клієнтам можливість бронювати тури онлайн, що спрощує доступ до послуг і мінімізує фізичний контакт. – Використання соціальних мереж для маркетингу. Туроператор «Відвідай» активно використовує соціальні мережі для просування своїх турів та спілкування з клієнтами, ефективно залучаючи нових туристів навіть у важкі часи. – Інноваційні технології у розробці маршрутів. Щоб забезпечити безпеку туристів, компанія «Відвідай» використовує сучасні технології моніторингу та оцінки ризиків під час подорожей. Це дозволяє коригувати маршрути відповідно до умов безпеки в цьому районі.

*Джерело: створено авторами на основі [22].

3.3. Практичні рекомендації щодо шляхів вдосконалення використання культурно-пізнавальних ресурсів регіону для розвитку туризму та збереження культурної спадщини в умовах війни в Україні

Вважаємо, що найбільш актуальними і перспективними інноваційними інструментами для розвитку туризму в сучасних умовах діджиталізації є зростаюча популярність технологій віртуальної (VR) і доповненої (AR) реальності, що поєднують в собі цифровий досвід, включаючи інтерактивний досвід реального світу і віртуальну реальність. Люди, які вже мають багато спогадів про подорожі, як правило, отримують більше емоцій та вражень, беручи активну участь у цікавих заходах. Існує попит на придбання вражень, тому необхідно надавати споживачам інформацію, яка включає в себе почуття і емоції.

З іншого боку, доповнена реальність – це технологія, схожа на віртуальну реальність, але розширює реальний світ, який сприймають люди. Головна перевага полягає в тому, що вона більш доступна для користувачів. Якщо турист має мобільний телефон або планшет з постійним доступом до Інтернету та спеціальним програмним забезпеченням, він може отримати більше інформації проте, де він знаходиться в режимі реального часу.

Створення інтерактивного додатка для туристів полегшує їм надання інформації про визначні пам'ятки, ресторанах, готелях та інших зручних сервісах, цих додатках потенційним місцям для відвідування і проведення дозвілля в конкретному місці. Мобільний додаток дозволяє клієнтам бронювати готелі, квитки на транспорт, купувати тури і готуватися до подорожей. Мобільний додаток дуже зручний, оскільки клієнти можуть забронювати та оплатити послугу з будь якого місця та в будь який час [17].

Ось кілька прикладів успішних проєктів з оцифрування світових туристичних маршрутів:

* Карти Google Maps з найпопулярніших інструментів навігації та пошуку місць у світі. Він надає користувачам можливість знаходити та досліджувати визначні пам'ятки, ресторани, готелі та інші цікаві місця в режимі реального часу. Крім того, Google Maps також об'єднує фотографії та відгуки користувачів, що полегшує планування поїздки.

** Airbnb пропонує мандрівникам не тільки проживання, але й нові враження. Платформа Airbnb Experiences дозволяє місцевим жителям пропонувати своїм гостям унікальні екскурсії та заходи. Цей проєкт оцифрування дозволяє мандрівникам наблизитися до місцевої культури та отримати незабутні враження.

Туристична галузь України активно використовує цифрові технології для підвищення якості послуг та залучення нових клієнтів. Ось деякі доступні технології і тенденції розвитку туризму, та збереження культурної спадщини в умовах війни в Україні :

1. Діджиталізація та оцифрування культурної спадщини

- Оцифрування архівів, пам'яток і музейних експонатів для створення цифрових баз даних, доступних в Інтернеті. Це дозволить зберегти інформацію про об'єкт у разі пошкодження.
- 3D-сканування та моделювання історичних об'єктів для створення віртуальних копій та інтерактивних презентацій.
- Співпраця з міжнародними організаціями (ЮНЕСКО, Google Arts & Culture) для розміщення української культурної спадщини на глобальних платформах.

2. Розвиток віртуальних турів та онлайн-екскурсій

- Створення віртуальних турів у форматі VR/AR (віртуальна та доповнена реальність) - популярними туристичними маршрутами та музеями, що дозволить людям отримати доступ до культурної спадщини навіть під час війни.
- Платформи для онлайн-екскурсій у режимі реального часу: організовування дистанційних екскурсій музеями та виставками за допомогою потокових сервісів (YouTube, Zoom).
- Розробка мобільних додатків із доповненою реальністю (AR), яка дозволить відвідувачам бачити 3D-візуалізацію історичних об'єктів на землі за допомогою своїх смартфонів.

3. Просування туризму через цифрові платформи та соціальні мережі

- Проводити маркетингові кампанії в соціальних мережах, використовуючи сюжети та мультимедійний контент про українські культурні об'єкти.
- Використання блогерів та лідерів думок для просування віртуальних турів та внутрішніх маршрутів серед молоді та іммігрантів.

Співпрацювати з платформами бронювання подорожей (Booking.com, Airbnb), щоб інтегрувати віртуальні тури та унікальні культурні пропозиції [14].

4. Інтеграція інновацій у традиційний туризм

- QR-коди біля об'єктів культурної спадщини з посиланнями на детальні онлайн-описи або відеотури.
- Впровадження гейміфікацію (дослідження подорожей, інтерактивний туризм), щоб дозволити туристам активно взаємодіяти з культурними ресурсами.
- Розробка аудіогідів та подкастів, що містять інформацію про історичні місця для відвідувачів та користувачів онлайн.

5. Підтримка місцевих громад через культурно-пізнавальний туризм

- Залучення внутрішньо переміщених осіб до культурних проєктів через безкоштовні екскурсії, майстер-класи та освітні програми.
- Розвиток екотуризму та підтримка локальних виробників через маршрути, які включають культурні та природні пам'ятки регіону.
- Залучення грантових програм та міжнародної підтримки для фінансування проєктів збереження та популяризації культурної спадщини.

6. Забезпечення збереження об'єктів під час війни

- Цифровий моніторинг стану об'єктів через спеціальні платформи (наприклад, через інтеграцію з геоінформаційними системами).
- Навчання локальних екскурсуючих та волонтерів з питань збереження об'єктів у критичних умовах.
- Розробка планів евакуації експонатів та створення цифрових копій ключових об'єктів у разі загрози їх знищення або пошкодження.

7. Перспективи післявоєнного відновлення та розвитку туризму

- Інвестиції в оновлення туристичної інфраструктури та дорожньої мережі з урахуванням міжнародних стандартів.
- Просування України як привабливого туристичного напрямку через нові міжнародні проєкти, засновані на культурній спадщині.
- Створення міжнародних партнерств для розвитку спільних культурно-пізнавальних маршрутів і залучення іноземних туристів після війни.

Завдяки цим заходам Україна не тільки зможе захистити та популяризувати свою культурну спадщину, а й підготувати ґрунт для відновлення туризму на міжнародному рівні після завершення війни.

Таким чином, згідно з результатами дослідження, ми дійшли висновку, що Західна Україна має високий потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму завдяки своїй багатій культурній спадщині, мальовничій природі та відносно стабільному стану. SWOT-аналіз та PEST-аналіз дозволили виявити як сильні сторони, так і проблеми, з якими зіткнувся розвиток культурно-пізнавального туризму в Західній Україні під час війни. Туроператору «Відвідай» вдалося успішно адаптуватися до нових умов, розширити асортимент турів і залучити нових клієнтів. Для подальшого розвитку необхідно активно використовувати цифрові технології, розширювати туристичну сферу, зміцнювати партнерські відносини і інвестувати в розвиток туристичної інфраструктури. Очікується, що після закінчення війни потік туристів відновиться, особливо іноземних.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Україна має величезний потенціал для формування туристичного продукту та просування на внутрішній і зовнішній ринки для розвитку культурно-пізнавального туризму як найважливішої галузі економіки. Отже, сучасна ситуація культурно-пізнавального туризму в Україні вимагає від суб'єктів туристичної діяльності та держави активізації дій та вирішення його основних проблем з метою раціонального використання ресурсів та подальшого розвитку регіону.

Дослідження показують, що західна Україна має необхідні природно-кліматичні та історико-культурні ресурси, а також певну матеріальну базу для розвитку туризму. Проте наявні ресурси використовуються не повністю. Причини цього – загальне зниження туристичної активності, пов'язане з карантинними обмеженнями та військовими діями, а також брак коштів, необхідних для відновлення. Расасти продовжують вчиняти військові злочини проти української спадщини та прагнуть стерти історію та ідентичність України, але ми маємо цьому запобігти.

Туроператор «Відвідай» сприяє розвитку внутрішнього туризму, поширенню української культурної спадщини та створенню нових робочих місць. Незважаючи на рецесію 2022-2023 років, компанія зберігає фінансову стабільність і продовжує інвестувати в розвиток. Широкий спектр культурно-пізнавальних турів допомагає задовольнити потреби різних аудиторій та залучити нових клієнтів. Компанія бере активну участь у благодійній діяльності та підтримує Збройні Сили України. Їхні плани: показати Україну для більш як 1 млн. туристів; розробити 1000 турів та екскурсій Україною та за кордоном; створити за найближчі 10 років «Відвідай-холдинг» з різними бізнесами; бути найкращим туроператором України в 2024, 2025, 2026 роках ... і завжди!

Участь місцевих громад у розвитку туризму є важливим фактором збереження автентичності та унікальності туристичних продуктів. Впровадження цифрових технологій, таких як онлайн-бронювання, мобільні додатки та віртуальні тури, зробить туристичні послуги більш доступними та зручними для користувачів.

Загалом, дослідження показує, що туристичний оператор «Відвідай» є успішним прикладом сталого бізнесу в Україні. Компанія не тільки вийшла зі складної ситуації, але й продовжує сприяти розвитку туристичної індустрії країни. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить компанії зміцнити свої

позиції на ринку та забезпечити стабільний розвиток на довгострокову перспективу. Отже, перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму на заході України є дуже високими, також важливо сприяти його подальшому розвитку за допомогою відповідних заходів та ініціатив.

Література

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси та курортологія в Україні. – Київ: Альтерпрес, 2010.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. Київ: Вид.- поліграф. центр «Київський університет», 2013. 216 с.
3. Білоножко В.І. Культурно-пізнавальний туризм в Україні: розвиток та перспективи. – Київ: НАУ, 2023.
4. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціальнокультурного розвитку регіонів України / Л.Д. Божко // Культура України. – 2011. – Випуск 32
5. Бойко І. В. (2020). Вплив пандемії COVID-19 на туристичний ринок України. Київ: Туристичний журнал.
6. Бондаренко М. П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М. П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 1. – С. 104–119.
7. Галецький Д.Ю. (2019) Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3034/>
8. Гончар О. *Туризм в Україні: виклики та перспективи в умовах війни*. // Науковий вісник "Економіка та суспільство", 2022.
9. Господарська діяльність туристичних підприємств . Законодавчі основи та економічні показники. // Економіка і підприємництво: науковий журнал. – 2019 рік.
10. Долішній М.І., Мальська М.П. Туристичний бізнес: інновації та перспективи розвитку в умовах глобалізації. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
11. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (2023). ТОВ «Відвідай». Основні дані та статутний капітал. Доступно за адресою: <https://usr.minjust.gov.ua>
12. Історія туроператора «Відвідай»: шлях до успіху 25.10.2023 - Туроператор "Відвідай": <https://vidviday.ua/blog/istoriia-turoperatora-vidviday/>
13. Ковальська Л., Щука Г., Михайлюк А., Загнібіда Р., Ткаченко Т. (2020). Розвиток туризму припадає на епоху економіко-політичних реформ і війни в Україні. Журнал геології, географії та геоecології , 29 (1), 94-101. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112009>
14. Кожухівська Р.Б. Digital-технології як основа розвитку туристичної діяльності в Україні / Р.Б.Кожухівська, В.О. Непочатенко // Економіка та держава. –2020. –№ 7. –С. 93–98.
15. Колотило А. Характеристика комплексного туристичного продукту. URL : <http://tourlib.net>
16. Магдик Н. Туризм під час війни: як відпочивати в Україні цього літа. 2022. URL: <https://ukraine.segoday.ua/ua/ukraine/turizm-vo-vremya-voyny-kak-otdyhat-v-ukraine-etim-letom-1629651.html>
17. Марусей Т.В. Діджиталізація туристичного сектору як інструмент розвитку в сучасних умовах / Т.В.Марусей// Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. –2020. –№ 8.
18. Міжнародна конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини: Генеральна конференція ЮНЕСКО. 32-а сесія. - Париж, 29 вересня -17 жовтня 2003 року.
19. Наконечна Г. Проблеми розвитку туризму регіону (на матеріалах Львівської області) [Електронний ресурс] / Г. Наконечна, М. Книш // Наукові записки. – 2009. – № 1. – С. 130–134. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu/geogr/2009_1/130.pdf 18.
20. Нікітіна, Т. Український туризм в умовах війни: соціальні та економічні аспекти. // Вісник міжнародних відносин, 2023.
21. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України / Наук. ред. Руденко Л.Г. – К.: Інститут географії НАН України, 2012. – 208 с.
22. Про стан та перспективи розвитку туризму в Україні: інформаційно-аналітичний матеріал до парламентських слухань / Авт.-упоряд.: В. І. Цибух, Г. П. Науменко, В. К. Федорченко, Ю. О. Безукладникова та ін. – К. : КІТЕП, 2000. 87 с.
23. Тури Львівщини. Режим доступу : <https://vidviday.ua/zamky-lvishchyny>
24. Тури туристичного оператора «Відвідай». Режим доступу: <https://vidviday.ua/tours>
25. Туризм в умовах війни. 21.07.2022. URL: <https://www.synevyr.info/%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
26. Туризм під час війни. Як галузь виживає та готується до відновлення Джерело: <https://hub.kyivstar.ua/articles/turyzm-pid-chas-vijny-yak-galuz-vyzhyvaye-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennya>
27. Туристичне брокерське агентство на базі Туроператора «Відвідай»: <https://vidviday.ua/news/pershe-v-ukrayini-turystychne-brokers%CA%B9ke-ahentstvo>
28. Туристичний оператор «Відвідай»: <https://vidviday.ua/komanda>

29. Туристичний оператор «Відвідай». Історія компанії. Туристичні пропозиції. Режим доступу: <https://vidviday.ua/about>
30. SWOT-аналіз: що це таке та приклади використання: <https://wedex.com.ua/blog/swot-analiz-shho-tse-take-ta-prikladi-vikoristannya/>

References

1. Beidyk O.O. Rekreatsiini resursy ta kurortolohiia v Ukraini. – Kyiv: Alterpres, 2010.
2. Beidyk O.O. Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia: Monohrafiia. Kyiv: Vyd.-polihraf. tsentr «Kyivskiy universytet», 2013. 216 s.
3. Bilonozhko V.I. Kul'turno-piznaval'nyi turyzm v Ukraini: rozvytok ta perspektyvy. – Kyiv: NAU, 2023.
4. Bozhko L.D. Kul'turnyi turyzm iak vazhlyvyi chynnyk sotsial'no kul'turnoho rozvytku rehioniv Ukrainy // Kul'tura Ukrainy. – 2011. – Vypusk 32.
5. Boiko I.V. Vplyv pandemii COVID-19 na turystychnyi rynek Ukrainy. – Kyiv: Turystychnyi zhurnal, 2020.
6. Bondarenko M.P. Turystychnyi sektor ekonomiky Ukrainy: realii ta perspektyvy // Ekonomika i prohnouzuvannia. – 2011. – № 1. – S. 104–119.
7. Haletskyi D.Iu. Ekonomika, orhanizatsiia i upravlinnia pidpriemstvamy, haluziamy, kompleksamy. 2019. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3034/>
8. Honchar O. Turyzm v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy v umovakh viiny // Naukovi visnyk "Ekonomika ta suspilstvo", 2022.
9. Hospodarska diial'nist turystychnykh pidpriemstv. Zakonodavchi osnovy ta ekonomichni pokaznyky // Ekonomika i pidpriemnytstvo: naukovyi zhurnal, 2019.
10. Dolishnii M.I., Malska M.P. Turystychnyi biznes: innovatsii ta perspektyvy rozvytku v umovakh hlobalizatsii. – Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2021.
11. Yedynyi derzhavnyi reiestr yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpriemstiv ta hromadskykh formuvan'. TOV «Vidvidai». 2023. URL: <https://usr.minjust.gov.ua>
12. Istoriia turoperatora «Vidvidai»: shliakh do uspihu. 25.10.2023. URL: <https://vidviday.ua/blog/istoriia-turoperatora-vidviday/>
13. Kovalska L., Shchuka H., Mykhailiuk A., Zahnybida R., Tkachenko T. Rozvytok turyzmu prypadaie na epokhu ekonomiko-politychnykh reform i viiny v Ukraini // Zhurnal heolohii, heohrafii ta heeekolohii. – 2020. – Vol. 29(1). – P. 94–101. <https://doi.org/10.15421/112009>
14. Kozhukhivska R.B., Nepochatenko V.O. Digital-tekhnologii iak osnova rozvytku turystychnoi diial'nosti v Ukraini // Ekonomika ta derzhava. – 2020. – № 7. – S. 93–98.
15. Kolotylo A. Kharakterystyka kompleksnoho turystychnoho produktu. URL: <http://tourlib.net>
16. Mahdyk N. Turyzm pid chas viiny: yak vidpochyvaty v Ukraini tsoho lita. 2022. URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/turyzm-vo-vremya-voyny-kak-otdyhat-v-ukraine-etim-letom-1629651.html>
17. Marusei T.V. Didzhitalizatsiia turystychnoho sektoru iak instrument rozvytku v suchasnykh umovakh // Efektyvna ekonomika. – 2020. – № 8.
18. Mizhnarodna konventsiiia pro okhoronu nematerial'noi kul'turnoi spadshchyny: Heneral'na konferentsiia IUNESKO. 32-a sesiiia. – Paryzh, 29 veresnia – 17 zhovtnia 2003 roku.
19. Nakonechna H., Knysh M. Problemy rozvytku turyzmu rehionu (na materialakh Lvivskoi oblasti) // Naukovi zapysky. – 2009. – № 1. – S. 130–134. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu/geogr/2009_1/130.pdf
20. Nikitina T. Ukrainnyi turyzm v umovakh viiny: sotsial'ni ta ekonomichni aspekty // Visnyk mizhnarodnykh vidnosyn, 2023.
21. Polyvach K.A. Kul'turna spadshchyna ta ii vplyv na rozvytok rehioniv Ukrainy / Nauk. red. Rudenko L.H. – Kyiv: Instytut heohrafii NAN Ukrainy, 2012. – 208 s.
22. Pro stan ta perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini: informatsiino-analitychnyi material do parlaments'kykh slukhan' / Avt.-uporiad.: Tsybukh V.I., Naumenko H.P., Fedorchenko V.K., Bezukladnykova Yu.O. ta in. – Kyiv: KITEP, 2000. – 87 s.
23. Tury Lvivshchyny. URL: <https://vidviday.ua/zamky-lvivshchyny>
24. Tury turystychnoho operatora «Vidvidai». URL: <https://vidviday.ua/tours>
25. Turyzm v umovakh viiny. 21.07.2022. URL: <https://www.syneviro.info/%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
26. Turyzm pid chas viiny. Yak haluz' vyzyhaie ta hotuiet'sia do vidnovlennia. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/turyzm-pid-chas-viiny-yak-galuz-vyzyhaie-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennia>
27. Turystychni brokers'ke ahentstvo na bazi Turoperatora «Vidvidai». URL: <https://vidviday.ua/news/pershe-v-ukrayini-turystychni-brokers-ke-ahentstvo>
28. Turystychnyi operator «Vidvidai»: URL: <https://vidviday.ua/komanda>
29. Turystychnyi operator «Vidvidai». Istoriia kompanii. Turystychni propozyitsii. URL: <https://vidviday.ua/about>
30. SWOT-analiz: shcho tse take ta pryklady vykorystannia. URL: <https://wedex.com.ua/blog/swot-analiz-shho-tse-take-ta-prikladi-vikoristannya/>